

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 36/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi kunnallisen eläkelain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä syyskuuta 2006 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi kunnallisen eläkelain muuttamisesta (HE 86/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Heli Backman, sisäasiainministeriö
- lakiasiainpäällikkö Aino Lassila, Eläketurvakeskus

- työmarkkinalakimies Lotta Harjunpää, Kunnallinen työmarkkinalaitos
- lakiasiainjohtaja Anne Perälehto-Virkkala, Kuntien eläkevakuutus
- tiedottaja Ulla Ahlgren, Työeläkevakuuttajat TELA ry
- edunvalvontajohtaja Marja Lounasmaa, Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty
- lakimies Riikka Laakso ja edunvalvonta-asiamies Riitta Lehtovirta, Toimihenkilöiden Neuvottelujärjestö TNJ ry
- neuvottelujohtaja Jukka Kauppala, Tekniikan ja Peruspalvelujen Neuvottelujärjestö KTN ry
- lakimies Keijo Karhumaa, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnallista eläkelakia siten, että lain säännökset sovitaan yhteen vuoden 2007 alusta voimaan tulevan yksityisen sektorin työeläketurvaa koskevan uuden työntekijän eläkelain kanssa. Ehdotetuilla muutoksilla selkiytetään ja täsmennetään

lain säännöksiä sekä kirjataan lakiin nykyistä soveltamiskäytäntöä. Esitykseen ei sisälly eläkepoliittisia muutoksia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2007 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Esityksen pääasiallisena tarkoituksena on yhteensovittaa kunnallinen eläkelaki vuoden 2007

alusta voimaantulevan uuden työntekijän eläkelain (TyEL) kanssa. Ehdotettu sääntely vastaa sisällöllisesti pääasiassa vuoden 2005 alussa voimaantullutta laajaa työeläkeuudistusta, eikä

ehdotuksiin sisälly uusia eläkepoliittisia linjauksia. Sen sijaan uudistus aiheuttaa jonkin verran muutoksia kunnallisen eläkejärjestelmän toimeenpanoon ja erityisesti toimeenpanossa käytettäviin tietojärjestelmiin.

Vakuutetun kannalta uudistus tuo helpotuksia joidenkin etuuksien saamisedellytyksiin. Osa-aikaeläkettä koskevia säännöksiä joustavoitetaan niin, että osa-aikaeläke sallii nykyistä paremmin tilapäiset osa-aikatyön muutokset. Myös perhehoitajille tulee mahdollisuus saada osa-aikaeläkettä. Ehdotukseen sisältyy erityissäännös, jonka mukaan perhehoitajia koskevat osa-aikaeläkkeen saamisen yleisiä edellytyksiä lievemmat säännöt.

Uudistus parantaa myös vakuutetun mahdollisuuksia päästä kuntoutuksen piiriin. Mikäli vakuutetun työeläkekuntoutusta koskeva hakemus hylätään, tulee eläkelaitokselle velvollisuus antaa hakijalle tietoja kuntoutusmahdollisuuksista ja ohjata hakija kuntoutustarvettaan vastaavaan kuntoutukseen tai muiden palveluiden piiriin. Jatkossa ammatillisen kuntoutuksen muodoksi hyväksyttäisiin myös työkokeilu. Lisäksi ammatillisen kuntoutuksen sisältöä koskeva valituskielto poistettaisiin laista.

Eläkeoikeuden vanhentuminen ja eläkeote

Kunnalliseen eläkelakiin nyt ehdotettavat muutokset vastaavat pääosin työntekijän eläkelakiin aiemmin hyväksytyistä muutoksista. Merkittäväksi eroavuudeksi kunnallisen ja yksityisen eläkejärjestelmän välille jää eläkeoikeuden vanhentumista sekä karttuneesta eläkkeestä annettavaa tietoa koskevat säännökset. Kunnalliseen eläkejärjestelmään ei ehdoteta eläketurvaan vaikuttaville tiedoille erityistä vanhentumisaikaa. Kunnallinen eläkelaitos selvittää jatkossakin henkilön eläketurvaan liittyvät ansiot takautuvasti viittä vuotta pidemmältäkin ajalta, eikä oikeus eläkkeeseen vanhene viidessä vuodessa rekisteröinnin mahdollisten puutteiden johdosta. Kunnallisen eläketurvan piiriin kuuluville ei myöskään lähetetä vuosittain rekisteriotetta karttuneesta eläkkeestä, kuten yksityisellä sektorilla vuodesta 2008 alkaen. Sen sijaan Kunnallinen eläkelaitos tulee ilmoituksensa mukaan lähettää-

mään eläkeotteita ikäryhmittäin siten, että eläkekästä lähestyvät vakuutetut saavat tiedon karttuneesta eläkkeestä sekä vaihtoehtoiset laskelmat siitä, miten työssäjatkaminen vaikuttaisi heidän eläketurvaansa. Valiokunta pitää eläkekästä lähestyville suuntautuvaa tiedottamista erittäin tarpeellisena, koska oikea tieto työnteon vaikutuksesta eläketurvaan voi vaikuttaa myönteisesti myös haluun jatkaa työelämässä.

Valiokunnan hyväksyessä työntekijän eläkelakiin vuosittain lähetettävää eläkeotetta koskevat säännökset oli jo tiedossa, ettei käytännöstä tule yhtenäinen, koska julkisen sektorin eläkelaitokset eivät tule järjestelmään mukaan. TyELin säätämisen yhteydessä oli kuitenkin suunnitteilla, että julkisella sektorilla työskenteleville otteen vuosittain lähettäisi Eläketurvakeskus. Nyt saadun tiedon mukaan Eläketurvakeskus ei ainakaan lähivuosina tule lähettämään otetta niille työntekijöille, joilla on rekisteröity yksinomaan julkista työskentelyä, koska otteen eri eläkejärjestelmistä saatavat tiedot eivät toistaiseksi olisi kattavia.

Puutteellisten eläkeotteiden lähettäminen aiheuttaisi hämmennystä sekä ruuhkauttaisi eläkelaitoksia kyselyillä ja heikentäisi vakuutettujen luottamusta eläkejärjestelmään. Tästä syystä otteiden lähettämistä niille henkilöille, joilla on työskentelyä ainoastaan julkisella sektorilla, olisi tarpeen lykätä ainakin siihen asti, kunnes ansaintarekisteristä saatavat tiedot olisivat kattavia. Otteiden lähettämisen lykkäämistä puoltaa myös se, että Eläketurvakeskuksen toimiminen julkisen sektorin eläkelaitosten yhteistyöelimenä vaati lisäselvitystä. Eläketurvakeskuksen rahoitusta ja asemaa koskeva selvitystyö on parhaillaan vireillä sosiaali- ja terveysministeriössä. Valiokunta pitää kuitenkin erittäin tärkeänä, että julkisella sektorilla työskentelevien mahdollisuudet saada yksityissektorilla työskentelevien kanssa yhdenvertaisesti samanlainen tieto kokonaistyöeläketurvastaan mahdollisimman lyhyellä aikavälillä turvataan.

Oikeus valittaa lain piiriin kuulumisesta

Valiokuntakäsittelyssä on kiinnitetty huomiota Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisön mah-

dollisuuteen hakea muutosta työnantajan eläkemaksun maksuunpanoon. Kunnallisen eläkelain 101 §:n mukaan on mahdollista saada ennakkopäätös siitä, onko työntekijälle maksettu vastike sellaista, josta tulee maksaa eläkemaksut kunnallisen eläkelain mukaan. Jos jäsenyhteisö on pyytänyt eläkelaitokselta päätöstä siitä, onko sen työntekijälleen maksama palkka tai muu vastike kunnallisen eläkelain mukaista eläkettä kartuttavaa työansiota, voi jäsenyhteisö valittaa päätöksestä työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaan. Viime kädessä asian ratkaisee valtuutusoikeus. Sen sijaan kunnalliseen eläkelakiin ei sisälly työntekijän eläkelain 131 §:n kaltaista säännöstä työnantajan mahdollisuudesta hakea muutosta eläkemaksun maksuunpanoon. Jäsenyhteisöjen kannalta ongelmia on esiintynyt tilanteissa, joissa Kunnallinen eläkelaitos on määrännyt eläkemaksua maksettavaksi työskentelystä, joka jäsenyhteisön käsityksen mukaan ei — esimerkiksi työnteon ollessa toimeksiantosuhteeseen verrattavaa — kuuluisi kunnallisen eläkelain soveltamisalaan. Valiokunta pitää tarpeellisenä, että sisäasiainministeriö tältä osin selvittää jäsenyhteisön muutoksenhakuoikeutta koskevien säännösten muutostarpeet.

Yksityiskohtaiset perustelut

2 §. Jäsenyhteisöt. Kuntien eläkelautakunnan toiminta lakkaa 1.1.2007 lukien. Pykälän 1 momentista tulee poistaa maininta kuntien eläkelautakunnasta.

12 §. Vanhuuseläke julkisista eläkejärjestelmistä. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa oleva viittaus voimassaolevaan valtion eläkelakiin tulee muuttaa viittaukseksi 1.1.2007 voimaan tulevaan uuteen valtion eläkelakiin.

128 a §. Eläkkeen maksamisjärjestys. Pykälän 2 kohdan viittaukset tulee muuttaa viittauksiksi 1.1.2007 voimaan tuleviin uuteen yrittäjän eläkelakiin ja maatalousyrittäjän eläkelakiin.

144 §. Eläkelaitoksen oikeus saada tietoja. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin oikeudesta tietojen hakemiseen teknisen käyttöyhteyden avulla. Lain toimeenpano hoidetaan nykyisin pääosin teknisten käyttöyhteyksien avulla. Säännös mahdollistaisi teknisen käyttöyhteyden käytön ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Vastaava säännös sisältyy kansaneläkelakiin ja voimassa olevaan työntekijäin eläkelakiin.

153 §. Muutoksen hakeminen. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta Kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunnan ja hallituksen päätökseen muussa kuin eläkeasiassa. Ehdotetulla sanamuodolla on ollut tarkoitus yksilöidä ne tahot, jotka voivat antaa muuta kuin eläkeasiaa koskevia päätöksiä. Jotta epäselvyyttä muutoksenhakuoikeuden suhteen ei tulisi, momentista on tarpeen poistaa maininnat valtuuskunnasta ja hallituksesta.

154 §. Valitusoikeus. Pykälän 2 momentista ehdotetaan 153 §:ssä ehdotettua vastaavasti poistettavaksi maininnat valtuuskunnasta ja hallituksesta.

162 §. Lainvoimaisen päätöksen muuttaminen. Koska pykälässä on kyse lainvoimaisen päätöksen poistamisesta, ehdotetaan pykälän otsikko muutettavaksi pykälän sisältöä vastaavaksi.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen viimeiseen momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta (612/2006) ja sitä koskeva momentin uusi 5 kohta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

*Valiokunnan muutosehdotukset***Laki****kunnallisen eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 13 päivänä kesäkuuta 2003 annetun kunnallisen eläkelain (549/2003) 28 §:n 3 ja 4 momentti, 41 §, 76 §:n 2, 4 ja 5 momentti, 86 §:n 3 momentti, 112 §:n 3 momentti sekä 118, 156 ja 158 §, sellaisina kuin niistä ovat 28 §:n 3 ja 4 momentti, 41 § sekä 76 §:n 2, 4 ja 5 momentti laissa 713/2004 ja 158 § laissa 921/2003,

muutetaan 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 2 momentin 2 kohta, 4 §:n 3—5, 8 ja 10 kohta, 11 §:n 1 ja 2 momentti, 12 §:n 1 momentin 2 kohta, 13 §:n 1 momentti, 14 §:n 1 momentin 1 ja 5 kohta sekä 2 momentti, 15 ja 16 §, 17 §:n 1—3 momentti, 21 ja 22 §, 23 §:n suomenkielinen sanamuoto, 24 §:n 1 momentin 2 kohdan suomenkielinen sanamuoto, 2 momentti ja 3 momentin suomenkielinen sanamuoto, 26 §:n suomenkielinen sanamuoto, 27 §, 28 §:n 2 momentti, 29 ja 30 §, 40 §:n 4 momentti, 43 §:n 4 momentti, 44—49 §, 52 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 3, 7 ja 8 kohta sekä 3 ja 4 momentti, 53 §:n 3, 4 ja 6 momentti, 54 §:n 2 momentti, 55 ja 59 §, 68 §:n 1 ja 2 momentti sekä 3 momentin 9 ja 10 kohta, 69 §:n 2 momentti, 70 §:n 2 momentti, 71 §, 72 §:n 1 momentti, 73 §:n 3 momentti, 76 §:n otsikko, 1 momentin johdantokappale sekä 3 ja 6 momentti, 77 §:n otsikko, 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta sekä 2—4 momentti, 78 §, 83 §:n 2 momentti, 84 §:n 2 ja 3 momentti, 87—91 ja 94 §, 95 §:n 1 momentti, 96 ja 97 §, 98 §:n 2 momentti, 99 §:n 2 momentti, 100 §:n 2 momentti, 104—106 §, 107 §:n 3 momentti, 108 §:n 1 ja 2 momentti, 110 §:n 1 ja 3 momentti, 112 §:n 1 ja 2 momentti, 114 §, 115 §:n 1—3 momentti, 120 §:n 2, 3 ja 5 momentti, 124—126 §, 127 §:n 1 momentti, 129 §, 131 §:n 1 momentti, 132 §:n otsikko ja 1 momentti, 133 §:n 2 ja 3 momentti, 134 ja 144 §, 145 §:n 4 momentin 4—6 kohta sekä 6 momentti, 148 §:n 1 momentin 1—3 ja 7 kohta, 149 §:n 1 momentin 1—3 kohta ja 4 momentti, 151 ja 153—155 §, 157 §:n 1 momentti, 159 §:n 3 momentti, 160 §:n 3 ja 4 momentti sekä 161 ja 162 §,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentti, 17 §:n 2 ja 3 momentti, 21 ja 22 § sekä 132 §:n otsikko ja 1 momentti mainituissa laissa 921/2003, 3 §:n 2 momentin 2 kohta, 4 §:n 8 ja 10 kohta, 11 §:n 1 ja 2 momentti, 12 §:n 1 momentin 2 kohta, 13 §:n 1 momentti, 14 §:n 2 momentti, 16 §, 23 §:n suomenkielinen sanamuoto, 24 §:n 2 momentti ja 3 momentin suomenkielinen sanamuoto, 26 §:n suomenkielinen sanamuoto, 27 §, 28 §:n 2 momentti, 29 ja 30 §, 40 §:n 4 momentti, 43 §:n 4 momentti, 45—49 §, 52 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 3, 7 ja 8 kohta sekä 3 ja 4 momentti, 53 §:n 3, 4 ja 6 momentti, 54 §:n 2 momentti, 55 ja 59 §, 68 §:n 1 ja 2 momentti sekä 3 momentin 9 ja 10 kohta, 69 §:n 2 momentti, 70 §:n 2 momentti, 71 §, 72 §:n 1 momentti, 73 §:n 3 momentti, 76 §:n otsikko, 1 momentin johdantokappale sekä 3 ja 6 momentti, 77 §:n otsikko, 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta sekä 2—4 momentti, 78 §, 83 §:n 2 momentti, 87 ja 105 §, 110 §:n 1 momentti, 112 §:n 1 momentti, 115 §:n 1 momentti, 133 §:n 2 momentti ja 148 §:n 1 momentin 7 kohta mainituissa laissa 713/2004, 4 §:n 4 ja 5 kohta, 104 ja 106 § sekä 107 §:n 3 momentti laissa 1188/2003, 17 §:n 1 momentti mainituissa laeissa 921/2003 ja 713/2004, (*poist.*) 88, 89, 125 ja 126 § osaksi mainituissa laissa 713/2004, 100 §:n 2 momentti, 110 §:n 3 momentti, 120 §:n 5 momentti ja 134 § laissa 1216/2004, 153 § osaksi mainituissa laeissa 921/2003 ja 1188/2003, 154 § osaksi mainituissa laeissa 921/2003 ja 713/2004 sekä 155 § osaksi mainituissa laissa 921/2003, sekä

lisätään 13 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 713/2004, uusi 4 momentti, 14 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi viimeksi mainituissa laissa, uusi 4 momentti, 32 §:ään, sellaisena kuin se on

viimeksi mainitussa laissa, uusi 2 momentti, 40 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 5 momentti, 68 §:n 3 momenttiin, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 11 kohta ja pykälään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 6 momentti, 98 §:ään uusi 4 momentti, lakiin siitä viimeksi mainitulla lailla kumotun 117 §:n tilalle uusi 117 §, 119 §:ään uusi 2 ja 3 momentti, lakiin uusi 128 a §, 133 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi viimeksi mainitussa laissa, uusi 5—7 momentti, 145 §:n 4 momenttiin uusi 7 kohta ja lakiin uusi 167 a § seuraavasti:

2 § (*Uusi*)

Jäsenyhteisöt

Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöjä ovat suoraan tämän lain nojalla kunnat ja kuntayhtymät sekä kunnallinen eläkelaitos (*poist.*) ja Kuntien takauskeskus.

3, 4 ja 11 §
(Kuten HE)

12 § (*Uusi*)

Vanhuuseläke julkisista eläkejärjestelmistä

Työntekijällä on oikeus tämän lain mukaiseen vanhuuseläkkeeseen, jos hän ennen 63 vuoden iän täyttämistä on saanut vanhuuseläkkeen, joka ajalta ennen 1 päivää tammikuuta 1995 on karttunut 11/60 prosenttia kuukaudessa:

2) valtion eläkelain (/) tai siihen liittyvän lainsäädännön nojalla;

13—17, 21—24, 26—30, 32, 40, 43—49,
52—55, 59, 68—73, 76—78, 83, 84, 87—91,
94—100, 104—108, 110, 112, 114, 115, 117,
119, 120 ja 124—127 §
(Kuten HE)

128 a §

Eläkkeen maksamisjärjestys

Jos eläke on maksettava muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen tämän tai muun lain perusteella ja kahdella tai useammalla viranomaisel-

la, kunnalla, laitoksella tai toimielimellä taikka muulla taholla on oikeus siihen, eläke maksetaan seuraavassa järjestyksessä:

(1 kohta kuten HE)

2) eläkelaitokselle *yrittäjän* eläkelain (/) 120 §:n 1 momentin mukaan tai Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle *maatalousyrittäjän* eläkelain (/) 28 §:n mukaan maksamattomina vakuutusmaksuina;

(3—15 kohta kuten HE)

129 ja 131—134 §
(Kuten HE)

144 §

Eläkelaitoksen oikeus saada tietoja

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja saa hakea teknisen käyttöyhteyden avulla ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. (*Uusi*)

145, 148, 149 ja 151 §
(Kuten HE)

153 §

Muutoksen hakeminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Kunnallisen eläkelaitoksen (*poist.*) päätöksestä muussa kuin eläkeoikeutta koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä eläkelaitoksen kotipaikka on.

(4 mom. kuten HE)

154 §

Valitusoikeus

(1 mom. kuten HE)

Kunnallisen eläkelaitoksen (*poist.*) päätöksestä muussa kuin eläkeoikeutta koskevassa asiassa valitusoikeus on asianosaisella ja jäsenyhteisöllä.

(3 mom. kuten HE)

155, 157 ja 159—161 §
(Kuten HE)

162 §

Lainvoimaisen päätöksen poistaminen

(1—5 mom. kuten HE)

167 a §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös

(1—8 mom. kuten HE)

Maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) mukainen eläke sekä maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/1992) mukainen luopumiskorvauksen ja maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) tai maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukainen luopumistuen perusmäärä otetaan huomioon:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) tämän lain 76 §:n 3 momentissa tarkoitettuna eläkkeenä; (*poist.*)

4) tämän lain 106 §:ssä tarkoitettuna eläkkeenä; ja

5) tämän lain 52 §:n 1 momentissa tarkoitettuna eläkkeenä, jonka ajalta pykälässä mainitut etuudet eivät oikeuta eläkkeeseen. (Uusi)

Helsingissä 16 päivänä marraskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Valto Koski /sd
vpj. Eero Akaan-Penttilä /kok
jäs. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löfv /r
Riikka Moilanen-Savolainen /kesk

Juha Rehula /kesk
Arto Seppälä /sd
Osmo Soininvaara /vihr
Tapani Tölli /kesk
Raija Vahasalo /kok
Erkki Virtanen /vas
Tuula Väättäinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.